

כולל מג"ל

ב"ה
בר אילן, ידידיה הכהן

חיובי הבעל בשנת הנישואין הראשונה

(תחת המקורות נמצא תמלול של השיעור)

מקור החיוב

1. כי יקח איש אשה חדשה לא יצא בצבא ולא יעבר עליו לכל דבר נקי יהיה לביתו שנה אחת ושמה את אשתו אשר לקח: (דברים כד, ה)

2. ארום יסב גבר איתא חדתא בתולתא לא יפוק בחילא דלא יארע עלוי כל מדעם ביש פני יהי בביתיה שפא חדא ויחדדי עם אנתתיה דנסיב: (תרגום יונתן)

3. ושמח - ישמח את אשתו. ותרגומו ויחדדי ית אתתיה. והמתרגם ויחדדי עם אתתיה, טועה הוא, שאין זה תרגום של ושמח אלא של ושמח: (רש"י)

4. אלו שאין זזין ממקומן: בנה בית וחנכו, נטע כרם וחללו, הנושא את ארוסתו, הכונס את יבמתו, שנא: נקי יהיה לביתו שנה אחת, לביתו - זה ביתו, יהיה - זה כרמו, ושמח את אשתו - זו אשתו, אשר לקח - להביא את יבמתו, אין מספיקין (להם) מים ומזון ואין מתקנין את הדרכים. (סוטה מג, א)

5. ואלו שאין זזין ממקומן - דהנך דלעיל הולכין עד לספר ושם שומעין דברי כהן וחוזרין מן המערכה לארץ ישראל ואינם חוזרין לבתיהם אלא עוסקין בסיפוק מים ומזון להולכי מלחמה ואלו אין זזין ממקומן אפילו ללכת עד הספר ולשוב ע"פ כהן. (רש"י שם)

6. ת"ר: לא יצא בצבא - יכול בצבא הוא דלא יצא, אבל יספיק מים ומזון ויתקן הדרכים? תלמוד לומר: +דברים כד+ ולא יעבור עליו לכל דבר. יכול שאני מרבה אף הבונה בית ולא חנכו, נטע כרם ולא חללו, ארס אשה ולא לקחה? ת"ל: עליו, עליו אי אתה מעביר, אבל אתה מעביר על אחרים. ומאחר דכתב לא יעבור, לא יצא בצבא למה לי? לעבור עליו בשני לאוין. (סוטה מד, א)

באיזה מקרה עובר בשני לאוין?

7. שלא יעבור עליהם לכל דבר, ולא יצאו אפילו לצרכי העיר ולצרכי הגדוד, ודומה להם. (הקדמת הרמב"ם להל' מלכים)

הרב ידידיה הכהן – סוגיות גמרא אקטואליות - "לא יצא בצבא"

8. כל השנה אין מספק מים ומזון, ולא מתקן דרך, ולא שומר בחומה, ולא נותן לפסי העיר, ולא יעבור עליו שום דבר בעולם, שנאמר לא יצא בצבא ולא יעבור עליו לכל דבר לעבור בשני לאוין, לא לצרכי העיר ולא לצרכי הגדוד. (רמב"ם הלכות מלכים ז, יא)

9. שהזהירנו מהוציא החתן מביתו שנה אחת כולה לטורח מן הטרחים לא לצבא ולא לזולתו אבל נסלק ממנו כל טורח וכל משא שיהיה חייב בהם לעזוב ביתו כל השנה. והוא אמרו יתעלה (תצא כד) ולא יעבור עליו לכל דבר. ולשון גמר סוטה (מד א) לא יצא בצבא יכול בצבא הוא בלא יצא אבל יתקן כלי זיין ויספק מים ומזון תלמוד לומר לא יעבור עליו לכל דבר עליו הוא דאין אתה מעביר אבל אתה מעביר על אחרים וכי מאחר דנפקא לי מלא יעבור עליו לכל דבר לא יצא בצבא למה לי לעבור עליו בשני לאוין. וכבר בארנו בשרש התשיעי שלא כל מה שיתחייבו עליו שני לאוין יהיה שתי מצות. ודע כי החתן עצמו גם כן מוזהר מלצאת מביתו, כלומר ללכת בסחורה, כל שנתו. (ספר המצוות ל"ת שיא)

10. ארש אשה ולקחה ולא שהה שנים עשר חודש הללו אין נותנין פסי העיר ואין מספקין מים ומזון למלחמה ואין מתקנין את הדרכים (תוספתא סוטה ז, טו [ליברמן כד])

11. טעה [הרמב"ם] בכאן וחשב כי מאמרם לעבור עליו בשני לאוין הוא שהלאו נכפל לעבור על כל הוצאה בשני לאוין וכגון זה לא ימנו שתים. אבל אין הענין כן כי המספק כלי זיין ומים ומזון או מתקן הדרכים אינו עובר על לא יצא בצבא שהלאו הזה אינו אלא על אנשי הצבא הבאים במלחמה והוא אינו מהם אבל הבא במערכה הוא שעובר עליו בשני לאוין השני מוסף בזה על הראשון. (השגות הרמב"ן לספר המצוות מצות לא תעשה שיא)

12. אבל לא ראיתי שהוסיפו במצות שהוסיף על מנין הרז"ל (זוהר הרקיע לתשב"ץ, אזהרה קז)

13. משמע דרוצה לומר לאו אחד דהיינו לא יעבור כו' איירי בצרכי העיר ולא אחר לא יצא כו' היינו בצרכי הגדוד ואין עובר על שני הלאוין אא"כ עסק בצורכי העיר וגם בצרכי הגדוד הכי משמע פשט לשונו אבל לא משמע הכי מלשון הש"ס וצ"ע (ספרי דבי רב, פיסקא רעא)

מצוות העשה והאם מועילה מחילה

14. שצונו להתייחד החתן עם אשתו שנה תמימה, שלא יסע חוץ לעיר ולא יצא בצבא ולא יעבור עליו דבר מהדברים הדומים לאלו, אבל ישמח עמה עד מלוא שנה מיום בואו אליה. והוא אמרו יתעלה נקי יהיה לביתו שנה אחת ושמח את אשתו אשר לקח. (ספר המצוות עשה ריד)

15. שנצטוינו שישמח החתן עם אשתו שנה אחת, כלומר, שלא יסע חוץ לעיר לצאת למלחמה ולא לענינים אחרים לשבת זולתה ימים רבים, אלא ישב עמה שנה שלמה מיום הנישואין... ועובר על זה ופרש ממנה תוך שנה לעמוד זולתה ימים רבים ואפילו במחילתה ביטל עשה זה. ומכל מקום הרוצה לצאת לדבר מצוה או לשמוח עם רעיו על דעת שישוב לימים מועטים בשמחה, מן הדומה שאין בזה ביטול המצוה, ויש אומרים שבמחילתה מותר. (ספר החינוך תקפב)

16. נקי יהיה לביתו, נקי דלא יעמוד במלי דעלמא דיהא ביה רעוא למחדי לה, נקי מכלא, נקי למסין ולא רנונין וגולגלתיין (זהר, רעיא מהימנא, כי תצא רעת, א)

17. גם מ"ש הרהמ"ח דאסור לעמוד זולתה בשנה ראשונה ועובר בעשה בש"ס ובר"מ אינו מוזכר זה רק למלחמה ולצרכי העיר ועל זה באו הלאוים והעשה ג"כ נקי כו' ומרבינן גם כן בית וכרם היינו דאין רשאים להטיל עליו אבל ז"פ דמותר לצאת מביתו למרחקים שנה ראשונה וגם מכרמו ומנ"ל להרהמ"ח דחתן אסור ואי מדכתיב ושמח את אשתו כו' כיון דלא מצינו זה בש"ס ובשום מקום לא נוכל לדרוש דינים מעצמינו מפשט המקרא רק פירוש קבלת חז"ל וכעת לא מצאתי בר"מ ואין עולה על זכרוני בשום פוסק ד"ז דחתן שנה ראשונה לא יעמוד זולתה ימים רבים כמ"ש הרהמ"ח ודברי הרהמ"ח צ"ע כעת. והנה לכאורה הי' נראה דלאוין אלו והעשה היינו בע"כ דגזה"כ דאסור להטיל עליו שום דבר בנשא או בנה בית או נטע כרם וחללו אבל אם רוצה בעצמו לצאת למלחמה או לסייע להעיר אפשר עליו אין איסור כלל דהלאו רק על הכופין אותו אך מדברי הרב המחבר במצוה תקפ"א שכתב שנמנע כו' וכן לשון הפסוק לא יצא כו' נקי כו' נראה דלדידיה אזהר רחמנא דגזרת הכתוב כ"ה בשנה ראשונה להדברים אלו מוזהר ע"ז אם כן האיסור עליו עובר בלאו אם יוצא או מסייע וגם בעשה ואין טעם בדבר רק גזירת מלך הוא דאסור לצאת כו' ושאר דברים א"כ אפי' מרצונו עובר גם כן בלאוים ועשה. אך צ"ע דמבואר דאין מספיק מים ומזון ולשון הר"מ אינו נותן לפסי העיר וזה דבר שבמזון ולמה יהיה אסור מרצונו אין סברא דהתורה יאסר ליתן ממונו לאיזה דבר ומצד הסברא נראה דדוקא בע"כ וצ"ע ורבותינו קיצרו בדבר ולא האירו עינינו במצות הללו... ומ"ש הרהמ"ח דיעות אם מהני מחילת האשה כבר כתבתי דא"י מנ"ל דזה אסור מחמת האשה וא"צ לכפול הדברים. (מנחת חינוך תקפב)

18. שאלת ממני אודיעך דעתי בחתן בתוך שנתו אם מותר לצאת בסחורה למדינה אחרת או לא לפי שראית מחמירים בזה אם יש לחוש. תשובה מלשון הגמרא פרק משוח מלחמה משמע דלאו דלא יצא בצבא ועשה דנקי יהיה לביתו שנה א' וגו' לא איירי אלא שלא יצא למלחמה ולא יספק צורכי המלחמה כאשר עושים האיש הירא ורך הלבב והחתן פטור מכל זה אבל שלא ילך בסחורתו לתועלתו ולהנאתו אין זה בכלל וכי אם אין לו אומנות אלא זה ימות ברעב או ישאל על הפתחים והלאו לא יתחלק בין עניים לעשירים... ואפשר שהטעה את המחמירים לשון הרב ז"ל בספר המצות שכתב וז"ל ודע כי החתן עצמו מוזהר מלצאת מביתו בסחורה כל

הרב ידידיה הכהן – סוגיות גמרא אקטואליות - "לא יצא בצבא"

שנתו ע"כ. ושיבוש הוא שנפל בספרים איפשר מן המעתיק בלשון עכו"ם או ממעתיק הספר אבל בלשון עכו"ם כתוב... כי החתן בעצמו מוזהר שלא יצא מביתו כלומר לצאת לדרך דלאו למימרא שלא יצא מביתו כלל אלא שלא יצא לדרך כלומר לצורכי רבים אבל לצורך עצמו למה לא יצא להרויח לשמח את אשתו אם שאין לו מה יאכל אין לך עצב גדול מזה. (שו"ת רדב"ז א סימן רלח)

19. ונ"ל אפי' להחנינוך לא מבעי דלת"ת מותר כדמצינו בש"ס פ' אעפ"י דאזלו לבי רב ומשמע מיד אחר נישואין וגם החנינוך גופי' כתב לדבר מצוה מותר וכן בדין דלא עדיף מיוצא צבא דלמלחמת מצוה אפי' חתן מחדרו יוצא וה"נ לת"ת אלא אפילו למזונת נמי דה"ל מצוה כמבואר בש"ס ר"פ אלו מגלחין ואפי' להרוחה דפליגי התם תנאי מ"מ בזה"ז הכל הוה למזוננו' כדבש"ע א"ח סס"י רמ"ח ובט"ז שם סק"ה ועיין היטב בירושלמי ר"פ מקום שנהגו ועוד נ"ל דוקא כשנשא ואח"כ אירע מלחמ' לא יצא בצבא אבל משיצא בצבא ונשא אשה בזמן מלחמה אינו נפטר דאדעתא דהכי נישאת לו והה"נ לענין סחורה אם נישאת לספן או לגמל פשיטא שנישאת לו אדעתא שאחר הנשואין ישכים למלאכתו כדרכו ולא נצרכה אלא מי שנשא ואח"כ נודמנה לו נסיעה ובכל זאת אמינא כנ"ל דליכא קפידא אלא לטייל אבל לסחורה לזמנינו הכל הוה דבר מצוה ולכל הפחות נטילת רשות מהני כמ"ש החנוך לחד דעה ואין להחמיר בזה כי העיקר לפע"ד כמ"ש לעיל בדעת רוב הפוסקים. (שו"ת חתם סופר חלק ד (אבן העזר ב) סימן קנה)

20. ושמח את אשתו וכו' לא יחבול רחיים ורכב וכו'. לשיטת רבינו משה דאף בשעת הלואתו דמדעתיה גם כן לוקה על זה, לכן סמך להך ד"נקי יהיה לביתו", דאף אם מרצון שניהם לצאת בצבא גם כן אסור, ואף במחילתה גם כן השנה האחת יהיה לביתו. ויעויין חינוך בזה. (משך חכמה)

21. אינו מ"ע לשמח את אשתו כל השנה הראשונה דזה אינו ואפילו מדרבנן אינו מחויב לשמחה אלא שבוע אחד... אבל האמת דפי' ושמח את אשתו אינו אלא רשות דיכול הוא לשבת בביתו ולשמח את אשתו אע"ג שכל ישראל בצער מלחמה וכ"ת מנלן דהפי' כך דילמא באמת מ"ע וחובה הוא הא ל"ק דמגופא דקרא מוכרח הכי מדלא הזהירה תורה אלא על המלך וכדומה שלא יעבור עליו משמע דאם רוצה בעצמו שרי. (העמק דבר)

22. וראיתי בתשובת הרדב"ז שכתב שהוא טעות... ובודאי לא ראה שכן היא מפורש בליקוטי הפרדס ובספר החינוך שהרי לא הביא דבריהם וכן משמע במנין המצות להרמב"ם מ"ע סי' רי"ד שכ' וז"ל שצונו להתיחד החתן עם אשתו שנה תמימה שלא יצא חוץ לעיר ולא יצא לצבא אבל ישמח כו' ומדכתב שלא יצא רק לעיר ולא יצא בצבא מוכח דאפילו חוץ לעיר לסחורה אסור, ומה שלא כתב ברמב"ם היינו משום שכתב שם דהיוצא בצבא עובר בשני לאוין וא"כ י"ל דבאמת לצאת לסחורה אינו מוזהר בלאו אבל הוא מוזהר בעשה מושמח את אשתו ומה שהקשה הראב"ד דא"כ מי שאין בידו להתפרנס איך יקיים זה ולא שייך לומר דהלאו נאמר לעשיר ולא לעני י"ל ובודאי אם האשה מוחלת הוא פטור כמו שמצינו בענין שמחה בז' ימי המשתה שהאשה

הרב ידידיה הכהן – סוגיות גמרא אקטואליות - "לא יצא בצבא"

יכולה למחול כדאיתא באה"ע סימן ס"ב הגם די"ל דהתם אינו אלא תקנת חכמים ובוזה שייך לומר אי אפשר בתקנה זו אבל שנה ראשונה הוא מן התורה אפשר דלא מהני מחילתה מכל מקום אינו מוכרח: (חכמת אדם קכט בינת אדם יט)

במחילתה מותר. ונלמד עוד מזה שמכיון שיסוד האיסור הוא מחמת האשה א"כ האיסור לקחתו לצבא או ליחד צרכי הרבים הוא אפילו אם החתן מביע רצונו הטוב ללכת, כי אין רצונו קובע כאן כי אם רצון האשה שמחמתה בא האיסור... מתוך כל הדברים אחת היא לנו אליבא דכו"ע שאסור מה"ת לקחת בע"כ חתן כל שנה ראשונה מנשואיו לשום שירותים צבאיים בין שלא בשעת מלחמה ובין בשעת מלחמה, ולרוב הדעות אסור זאת אפי' מרצונו, וכך הדין בבנה בית וחסנו ובמי שחילל כרמו. מלבד בשעת מלחמה של מלחמת מצוה (הרב וולדינברג, הלכות מדינה, פרק ז, ט-י)

התייחסות הלכתית של הרב גורן לשירות צבאי בתוך השנה הראשונה לנישואין

אני רוצה להקדיש את השיעור היום, לפחות את החלק ההלכתי לעילוי נשמתו של הרב גורן שיום הזיכרון שלו חל אתמול. נגיד כמה מילים על הביוגרפיה שלו, מי זה היה הרב גורן, ונעבור ללימוד עצמו.

הרב גורן לא נולד כאן בארץ, נולד בחוץ לארץ, במזרח אירופה. בילדותו הוא עלה לארץ, אביו גם היה רב – נקרא הרב אברהם גורן והוא התגורר בהתחלה בגליל ולאחר מכן בירושלים. אני ממליץ לכולם לקרוא את האוטוביוגרפיה שלו, 'בעוז ותעצמות'. מי שקרא את זה, הוא מספר שהוא היה ילד מאוד שובב, אבל מתישהו הוא תופס את עצמו ומתחיל ללמוד תורה ולהעמיק בתורה. ועם זה שהוא מתחיל ללמוד ולהעמיק בתורה, הוא גם התקרב – הוא גדל במאה שערים, זו לא מאה שערים של היום, זו הייתה שכונה קצת אחרת - אבל לאט לאט הוא התקרב לבית מדרשו של הרב קוק בתוך מאה שערים. הוא נפגש עם הרב קוק, הוא למד אצלו תורה. הוא היה עילוי - הוא התקבל עוד לפני גיל בר מצווה לשיבת חברון שהיא ישיבה גבוהה שמיועדת לתלמידים בני שמונה עשרה ומעלה, והוא התקבל לשם עוד לפני גיל בר-מצווה, בגיל שתים עשרה והוא היה אחד מהעילויים שם. לאחר כמה זמן, הוא למד שם כמה שנים, וכשהוא היה צריך למצוא שידוך - הוא באותה תקופה התחיל ללמוד גם פילוסופיה באוניברסיטה העברית, ושם הוא הכיר את אשתו שקראו לה 'צפיה' - שם מאוד מיוחד. אז זה לא היה נפוץ כזה שם. מה הסיפור של השם הזה? אביה של צפיה היה אחד מתלמידיו הגדולים של הרב קוק, והרב הנזיר. והרב הנזיר נולדה לו בת, והוא רצה לקרוא לה בשם שיבטא את כיסופי הגאולה. אנחנו מדברים על שנות העשרים-שלושים, מתחילות כל מיני תנועות לאומיות כאן בארץ, בחוץ לארץ, והוא רוצה לקרוא בשם שמבטא את כיסופי הגאולה. אז הוא שולח מכתב לרב קוק, אומר, עלה בדעתי לקרוא לה כך וכך, מה הרב אומר. הרב קוק היה אז בנופש, עונה לו – שם מצוין. והרב גורן נישא לצפיה וכך הם הקימו את הבית שלהם.

במקביל באותה תקופה - אנחנו מדברים על השנים שלפני הקמת המדינה, שנות מלחמת העולם השנייה, במקביל לאותה תקופה הוא מתגייס להגנה והוא מתחיל לבצע כל מיני פעולות של שמירה במקביל לזה שהוא לומד תורה. הוא יושב ולומד תורה כל היום ובערב הוא יושב ושומר. הוא אומר, אני לא יכול - אנשים מתגייסים ושומרים, אני לא יכול לשבת בצד. עם הקמת הצבא בן גוריון ממנה אותו להיות הרב הצבאי הראשי. ובפני הרב גורן עמדו אתגרים מאוד מורכבים ולא פשוטים. התורה שאנחנו מכירים, התורה שבע"פ שעוצבה במשך אלפיים שנות גלות בכלל לא עוסקת בדברים של צבא. באחת התשובות המפורסמות של הרב קוק ב'משפט כהן', אז הוא כותב למה המלך צריך שני ספרי תורה? כתוב שהמלך צריך לכתוב לעצמו שני ספרי תורה, בשביל מה הוא צריך שניים? ספר תורה אחד זה ספר התורה שאנחנו מכירים, וספר תורה שני זה ספר תורה ציבורי - איך מתנהגים

הרב ידידיה הכהן – סוגיות גמרא אקטואליות - "לא יצא בצבא"

בציבור, איך מדינה מתנהגת. אנחנו יודעים, כמו שאנחנו רואים מסביבנו, האורח חיים, ההלכות שאנחנו מכירים כיום, הן הלכות בסיסיות כמו האיסור לשקר, או הלכות של 'לא תגנב' ו'לא תרצח'. במדינה, כשמסתכלים במבט של מדינה – כמובן כאשר אנחנו מדברים על פרט, הלכות הן הלכות, אין מה לעשות. אבל כאשר מסתכלים במבט מדיני הדברים נעשים הרבה יותר מורכבים. והרב גורן צריך לקחת את התורה שבעל פה, כמו שאנחנו מכירים את האורח חיים, את השולחן ערוך, את נושאי הכלים, ולהתאים את זה למציאות של צבא. ועולות שאלות, חיילים מהשטח שואלים כל מיני שאלות, ומה עונים להם? וצריכים בעצם לכתוב כאן המון המון תשובות והמון התאמות להתאים את התורה לחיי המציאות. ובאמת אני חושב שהזכות הגדולה שלו שהוא הצליח להכניס את כל הפקודות הדתיות כפקודות מטכ"ל. עכשיו אנחנו יודעים - אם זה היה נתון לשרירות ליבם ולרצונם של המפקדים, לפעמים כן, לפעמים לא – הדברים הם מורכבים. ברגע שאנחנו יודעים שהפרדה בין בשר לחלב, זמני תפילות וכדומה, כל אחד שהיה בצבא יודע עד כמה זה חשוב שהדברים האלו יישמרו, וזה הדבר שהוא עשה. והנושא הזה של – מה שאנחנו מדברים על שרירות ליבו של המפקד, זה מביא אותנו לנושא של היום.

הנושא שבחרתי נדבר עליו גם מבחינה הלכתית וגם נעבור על תשובה של הרב גורן בנושא הזה. בחרתי נושא מקרי, אחד מיני רבים שהרב גורן עסק בהם, ושהם התעוררו כאן מחדש בקום המדינה. אני זוכר שבשירות המילואים הראשון או השני שלי, אחד החברים התחתן זמן קצר לפני השירות מילואים, משהו כמו שלושה שבועות. עכשיו, לפי הצבא, לפי החוק היבש, מגיע לחייל או לחייל מילואים רק שבוע אחרי החתונה חופש. הוא ביקש מהמפקד, מעוד סיבות שגם קשורות לטהרת המשפחה, שחרור מהשירות מילואים הזה. המפקד אומר לו לא, בשום אופן, אנחנו כל אימון זה לקראת מלחמה. זו הסתכלות מצוינת של המפקד - מבחינתי מחר עלולה לפרוץ מלחמה ואני מבחינתי לא מוכן לשחרר שום חייל מהדבר הזה. טוב, מה הוא יעשה? הגיע. בהתחלה יש איזה כינוס של כל החיילים, יושבים ככה ביחד, ואז המפקד מסתכל, כל אחד אומר מה הוא עושה, ואז המפקד אומר אני רוצה להגיד לכם משהו – משהו – אני משתמש בכינוי לצורך העניין - לא יוכל להגיע השבוע למילואים. והוא ממשיך, הוא לא חיכה שנשאל למה, והוא אומר, תדעו לכם שמה הוא אחד מהמפיקים של תוכנית טלוויזיה של דודו טופז והשבוע יש להם תוכנית סיום עונה ופטרתי אותו מהמילואים. אמרתי לעצמי, אני רואה שאם ככה... מלחמה בסדר, אין מה לעשות, כולם צריכים להתייצב, אבל אני מבין שזה לא בדיוק שבוע הבא יש מלחמה אלא תלוי במה שקרוב לליבו של המפקד. אם הראשון היה קרוב לליבו של המפקד אותו גם היה פוטר, בגלל שדודו טופז קרוב לליבו של המפקד אז הוא פטר את השני. זה באמת מביא אותנו לשאלה שבה נעסוק היום שזה פטור בשנת הנישואין הראשונה.

הרב ידידיה הכהן – סוגיות גמרא אקטואליות - "לא יצא בצבא"

בואו נראה את הפסוקים, נראה את הדעות של הפוסקים בנושא הזה, ונגיע גם לדברים שהרב גורן כותב על זה. המצווה כתובה בתורה כך - "כי יקח איש אשה חדשה לא יצא בצבא ולא יעבר עליו לכל דבר נקי יהיה לביתו שנה אחת ושמח את אשתו אשר לקח". אנחנו לא מדברים כאן בהלכות צבא, אנחנו בפרשת 'כי תצא', הלכות חתונה. אדם לוקח אישה, הוא לא יוצא בצבא, "ולא יעבר עליו לכל דבר נקי יהיה לביתו שנה אחת ושמח את אשתו אשר לקח".

מה לא ברור בפסוק הזה? כתוב "לא יצא בצבא", מה ההמשך? "ולא יעבר עליו לכל דבר". מה זה "ולא יעבר עליו לכל דבר"? מה כתוב כאן? מה זה אומר? אומר כאן התרגום יונתן כך; 'ארון יסב גבר איתתא חדא בתולתא לא יפוק בחילא', לא יצא בצבא, 'דלא יארע עלוי כל מדעם ביש'. כלומר, אומר התרגום יונתן, כדי 'שילא יעבור עליו לכל דבר' - 'ולא יעבור עליו לכל דבר' נראה לפי הפשט של הפסוק שזה עוד דבר, 'לא יצא בצבא' ועוד דבר אנחנו לא רוצים שהוא יעשה. אבל התרגום יונתן אומר לא, זה כדי שלא יקרה לו שום דבר רע. חתן שבשנה הראשונה כבר מת במלחמה, איזה צער זה יגרום לעם ישראל, איזה צער זה יגרום לאשתו, איזה צער גדול. אנחנו לא רוצים שזה יקרה ולכן אנחנו אומרים שאסור לו ללכת לצבא. רש"י, יש כאן רש"י מאוד יפה - רש"י כותב ושמח את אשתו אשר לקח' - כבר אנחנו רואים איסור אחד לפי דעת התרגום יונתן או שני איסורים לפי הפשט שאנחנו עוד לא יודעים מה הם. 'לא יצא בצבא' אני מבין מה זה 'לא יצא בצבא'. 'לא יעבר עליו לכל דבר' מה זה? אני לא כל כך מבין. אבל יש לנו גם משהו מעשי שהבן אדם צריך לעשות, שזה "ושמח את אשתו אשר לקח". יש כאן רש"י מאוד יפה והוא כותב כך; 'ישמח את אשתו ותרגומו 'ויחדיו', כלומר וישמח, 'ית איתתי', כן, ישמח את אשתו. 'והמתרגם 'ויחדיו עם איתתי' טועה הוא' - וישמח עם אשתו טועה הוא. 'שאיין זה תרגום של 'וישמח' אלא של 'ושמח'. על מי מוטלת המשימה של לשמח את האישה? על הבעל. אתה כאן לא צריך לשמח, אתה צריך לשמח. מוטלת עליך משימה שאתה צריך לשמח את אחרים. אנחנו נזכור את הרש"י הזה כי זה מאוד חשוב כדי להבין את המקורות בהמשך.

וכך פוסקת הגמרא במסכת סוטה הלכה - 'ואלו שאין זזים ממקומן', מה זה 'לא זזים ממקומם'? מה אנחנו מדברים כאן? מדובר כאן על יציאה למלחמה. ואיזו מלחמה מדובר כאן? מלחמת רשות. וזה חשוב להזכיר ולדעת. מה זה 'מלחמת רשות'? יש שני סוגים של מלחמה - יש מלחמת מצווה ויש מלחמת רשות. מלחמת רשות זו מלחמה שבה המלך מחליט להרחיב את שטחי ארץ ישראל. אין לנו מספיק שטחים, אנחנו רוצים להרחיב את השטח. מלחמת מצווה היא מלחמה שבה או מלחמה על כיבוש הארץ עצמה או מלחמה שאנחנו מותקפים. זה חשוב להגיד את הדבר הזה כי כאן הרבה דברים הם לא רלוונטיים. למה הם לא רלוונטיים? כי הצבא לכאורה מוגדר כמלחמת מצווה. למה? כי כל המלחמות שעד עכשיו מדינת ישראל יצאה זה תמיד היא מול איום קיומי או רציני.

הרב ידידיה הכהן – סוגיות גמרא אקטואליות - "לא יצא בצבא"

אבל אני מסייג את הדברים. למה אני מסייג? כי אנחנו יכולים עכשיו לסגור את דף המקורות וללכת כל אחד לביתו. למה? כי תגידו לי כל הזמן מה זאת אומרת, הרי למלחמת מצווה יוצא חתן מחדרו וכלה מחופתו – מה אתה בא ואומר לי האם אפשר לגייס בתוך שנה, האם אי אפשר לגייס? נגמר הסיפור. זה מעורר הרבה שאלות – אם אתה מגדיר את הגיוס לצבא היום כ'מלחמת מצווה' לכאורה כולנו צריכים להיות מגויסים כל הזמן. אבל זה לא מה שקורה – הצבא אומר תשמע, אני לא צריך את כולם. אני צריך מספר מסוים של אנשים. דבר נוסף, אנשים רואים את הצבא כעבודה. אנחנו רואים היום – בסדר, יש בזה עוד ערך מוסף של תרומה למדינה, אבל אנשים בפועל רואים את הצבא כעבודה, אנשים אומרים אני עושה קריירה צבאית, רואים את זה כעבודה. זו עובדה. עכשיו, אם אתה רואה את זה כעבודה אתה לא יכול להגיד מלחמת מצווה. לעבודה היית הולך? היו מציעים לך משרה מצוינת, משכורת, ותצטרך לנסוע עכשיו פעם בחודש לכמה שבועות לחו"ל. היית הולך לדבר כזה? מה פתאום, אז מה הצבא שונה מהדבר הזה?

אז אומרת הגמרא - 'ואלו שאין זזים ממקומם'. אומר רש"י - 'דהנך לעיל הולכים עד לספר ושם שומעים את דברי הכהן וחוזרים מן המערכה לארץ ישראל ואינם חוזרים לבתיהם אלא עוסקים בסיפוק מים ומזון להולכי מלחמה'. 'ואלו אין זזים ממקומם' אפילו ללכת עד לספר ולשוב על פי כהן'. גם היום אנחנו יודעים במלחמה יש דבר שנקרא 'שטחי כינוס'. מה זה 'שטחי כינוס'? נגיד הלחימה מתרחשת במקום מסוים, יש 'שטח כינוס', אנשים מגיעים למקום שבו נותנים את ההוראות האחרונות ויוצאים משם למקום הלחימה. עכשיו, בשטחי כינוס של התורה עומד הכהן ואומר תשמעו - מי שאירס אישה ולא לקחה ילך וישוב לביתו, מי שנטע כרם ולא חיללו ישוב לביתו, מי שבנה בית ולא חנכו יחזור הביתה שלו. אבל מה בעצם אומרת לנו כאן התורה? הם אפילו לא מגיעים לשטחי כינוס. למה? כי אלו שנמצאים בשטחי כינוס יש להם פטור מהמלחמה אבל לא פטור מהשירות הצבאי. הם חוזרים אחורה אבל הם צריכים לתקן את הדרכים – הרי כל העם נמצא במלחמה, לספק מים ומזון, להכין אוכל ללוחמים. הם לא נפטרים לגמרי. ההוא שמתחתן בשנה הראשונה אז הוא אפילו לא יוצא מהבית שלו. הוא לא מקבל צו בכלל. זה מה שכתוב כאן – 'ואלו שלא זזים ממקומם, בנה בית וחנכו, נטע כרם וחיללו, והנושא את ארוסתו והכונס את יבימתו, שנאמר "נקי יהיה לביתו שנה אחת" – 'לביתו זה ביתו, 'יהיה זה כרמו, 'ושמח את אשתו' זאת אשתו אשר לקח להביא את יבימתו, אין מספיקין להם מים ומזון ואין מתקנין את הדרכים'. האלו שמוזכרים כאן הם לא מספקים מים ומזון ולא מתקנים את הדרכים.

נתקדם הלאה¹ 'שהזהירנו', יש לנו כאן איסור, 'להוציא החתן מביתו שנה אחת לטורח מן הטרחים. לא לצבא ולא לזולתו, אבל נסלק ממנו כל טורח וכל משא שיהיה חייב בהם לעזוב ביתו כל השנה'. כאן אנחנו מדברים על משהו ציבורי. התורה באה ואומרת אתה כציבור אסור לך לקחת את החתן לשום צורך במהלך השנה הראשונה. 'והוא אומר יתעלה "ולא יעבר עליו לכל דבר"'. ולשון גמרא סוטה 'לא יצא בצבא, יכול בצבא הוא דלא יצא אבל יתקן כלי זין ויספק מים ומזון? ת"ל "לא יעבר עליו לכל דבר"', עליו הוא דאין אתה מעביר אבל אתה מעביר על אחרים'. וזה מה שאמרנו, הוא לא עושה שום פעולה במהלך השנה. פטור מוחלט הוא מקבל. לא מקבל בכלל צו. כולם נלחמים, הוא יושב בבית. 'וכי מאחר דנפקא ליה מ"לא יעבר עליו לכל דבר לא יצא בצבא" למה לי לעבור בשני לאוין' – לפי דעת הרמב"ם, אדם שיוצא לצבא נחשב שהוא עובר בשני לאוין. 'וכבר בארנו שורש התשיעי שלא כל מה שיתחייבו עליו שני לאוין יהיה שתי מצוות'. הרמב"ם כאן עונה על שאלה פנימית – אם אתה בעצמך מגדיר את זה כשני לאוין, למה אתה לא מונה את זה כשתי מצוות לא תעשה? אומר הרמב"ם, סליחה, לפעמים אני מונה דבר כשני מצוות רק אם הן שונות בתוכן. ניקח דוגמה אחרת, בעניין אחר. כתוב בחז"ל – בתורה וחז"ל מדייקים את זה, שאם אדם אוכל נמלה לצורך העניין או זבוב או כל מיני שרץ, הוא עובר על חמישה לאוין, חמישה איסורים. הרמב"ם אומר בסדר, זה מעיד לנו, אומרת לנו התורה, אני רוצה להסביר את החומרה של העניין למה זה כל כך מתועב לאכול נמלים או כל מיני שרצים כאלו. אבל אני לא אבוא ואספור – ואני אגיד איסור אחד, איסור שני... אני אכתוב 'אסור לאכול שרצים וכל מי שאוכל עובר בשני לאוין'. ככה גם כאן, אומר הרמב"ם. זה חמור לקחת חתן מאשתו ולהוציא אותו למלחמה. אז אני לא אכתוב את זה כשני דברים שונים אלא כדבר אחד.

ש: אני לא מבין מה ההיגיון של התורה. הרי בסופו של דבר מה ההבדל בין מישהו שרק התחתן ועלול למות במלחמה לבין אבא של שישה ילדים. אני שואל אותך על ההיגיון שלך, האם זה הגיוני לפטור מישהו שרק התחתן ולא מישהו שיש לו כבר ילדים?

ת: היה סיפור לפני כמה מבצעים שהיה את הפציעה של אהרן קרוב יצא מהחופה שלו נכנס לעזה ונפצע. כל המדינה הייתה על הרגליים ונהרגו שם גם חיילים... איפה הטרגדיה היותר גדולה? ויש אבות לשלושה-ארבעה ילדים אבל הוא נשוי טרי אז כולם מזדעזעים. נהרגו חיילים שיש להם ארבעה חמישה ילדים ולידו נהרג חייל מאורס. הרגש שלנו, אני לא יודע אם הוא תמיד תואם למציאות. אני חושב שטרגדיה יותר גדולה שנהרג אבא לארבעה או חמישה ילדים – שלא נדע מצרות – זה נשמע קשה מאוד, חמישה יתומים. אבל אנחנו מתרגשים. תשים לב מה יותר מרגש אנשים

¹ מקור מספר 9, ספר המצוות לרמב"ם ל"ת שי"א.

שנהרג אבא לשישה או שנהרג ילד? אנשים יותר מצטערים שנהרג ילד. למה? נהרג ילד, בסדר. למה אנחנו כל כך מזועזעים? אני לא יודע להגדיר כאן, אבל כיוון שהתורה אומרת לנו נשוי טרי. בעיני התורה חשוב יותר שאדם ישמח את אשתו מאשר דם אבא לארבעה-חמישה ילדים. זה מה שהתורה אומרת לנו.

ש: אני לא חושב שהאיסור הוא משום שמא הוא ימות.

ת: התרגום יונתן כן כותב שזה האיסור. תסתכל במקור², קראנו אותו – 'דלא יארע עלוי כל מדעם ביש'. כתוב בתרגום יונתן שלא יקרה לו דבר רע. מה הבעיה שיקרה לו דבר רע? מה הוא שונה מההוא שנלחם שם לידו? לא יודע, צריך להבין יותר את התרגום יונתן הזה. אבל זה מה שהוא אומר.

יש כאן דבר נוסף ברמב"ם חשוב מאוד. 'ודע כי החתן עצמו גם כן מוזהר מלצאת מביתו, כלומר ללכת בסחורה כל שנתו'. הופה, דבר חדש. אם עד עכשיו אנחנו הבנו שהאיסור הוא רק על הרשות – או הצבא, או העירייה, לא לקחת אותו לזה לא לעשות את זה, פה הרמב"ם מוסיף לנו דבר חדש - שלחתן אסור לצאת לסחורה, מציעים לו איזה עבודה בחו"ל או איזה עבודה שצריך להתרחק מהבית - אסור לו לקחת את העבודה הזו בשנה הראשונה. למה? כי אתה צריך לשמח את אשתך. תראו את ספר החינוך³; 'שנצטוינו שישמח החתן עם אשתו שנה אחת, כלומר, שלא יסע חוץ לעיר לצאת למלחמה ולא לעניינים אחרים לשבת זולתה ימים רבים, אלא ישב עימה שנה שלמה מיום הנישואין. ועובר על זה ופירש ממנה תוך שנה לעמוד זולתה ימים רבים אפילו במחילתה ביטל עשה זה'. אז דבר אחד הוא מדבר על מלחמה, דבר שני - עניינים אחרים. כלומר, ספר החינוך הולך כמו הרמב"ם שזה לא רק למלחמה אלא גם לסחורה. 'ואפילו במחילתה'. בספר החינוך נותן לנו כאן מדרגה נוספת. האישה באה ואומרת תשמע, קיבלת הצעת עבודה נהדרת, אפילו שהיא כרוכה בנסיעה מהבית, בבקשה, מצוין, בוא תיסע לאן שאתה רוצה, תביא כסף הביתה. אז מה קורה כאן? אם הוא עובר על זה ופירש ממנה תוך שנה, ואפילו מחילתה, כלומר אומר ספר החינוך - היא סולחת לו, עדיין הוא עובר את העבירה הזו. 'ומכל מקום הרוצה לצאת לדבר מצוה או לשמוח עם רעיו על דעת שישב לימים מועטים בשמחה', כלומר לתדלק לו את השמחה, 'מן הדומה שאין בזה ביטול מצווה'. כלומר, הוא יוצא כדי שהוא ישמח אותה יותר. כותב ספר החינוך 'ויש אומרים שבמחילתה מותר'. התקדמנו כאן. הנדבך הראשון דיברנו בהתחלה על איסור רק בזמן הצבא. הוסיף לנו הרמב"ם איסור גם על סחורה, גם על עסקים. ספר החינוך בא ואומר, יכול להיות שאפילו אם

² מקור מספר 2, תרגום יונתן, דברים כ"ד, ה'.
³ מקור מספר 15, ספר החינוך תקפ"ב.

מוחלת לו, היא סולחת לו – אומרת תשמע, תצא לאן שאתה רוצה, אני רוצה אפילו שתצא – זה לא בסדר.

אני קופץ לשו"ת הרדב"ז⁴. 'שאלת ממני אודיעך דעתי בחתן תוך שנתו אם מותר לצאת בסחורה למדינה אחרת או לא, לפי שראית מחמירים בזה אם יש לחוש'. כן, בתקופת הרדב"ז אין צבא, אין שום דבר, מדובר על שאלה, הוא שואל אותו אני רוצה לצאת לצורך עסקים מהעיר. הוא אומר וראיתי כאלו שמחמירים, מה התשובה. 'תשובה מלשון הגמרא פרק משוח מלחמה משמע דלאו ד"לא יצא בצבא" ועשה ד"נקי יהיה לביתו שנה אחת" לא איירי אלא שלא יצא למלחמה ולא יספק צרכי המלחמה כאשר עושים האיש הירא ורך הלבב, והחתן פטור מכל זה. אבל שלא ילך בסחורתו לתועלתו ולהנאתו אין זה בכלל'. כלומר, על מי הוא חולק כאן? על הרמב"ם ועל ספר החינוך שאומרים שאסור לצאת גם לסחורה. אומר הרדב"ז מה זאת אומרת, האיסור הוא רק לצאת למלחמה. מה אתה ממציא לי כאן איסורים חדשים? וכי אם אין לו אומנות אלא זה ימות ברעב או ישאל על הפתחים והלאו לא יתחלק בין עשירים לעניים? הוא אומר מה זאת אומרת? מה יקרה, בן אדם לא יצא לסחורה, מציעים לו עבודות, הוא יצטרך רק עבודות בתוך העיר, מה יקרה? הוא ימות ברעב. העיקר שהוא יהיה בבית? זה ישמח אותה? להיפך, זה רק יעשה צער בבית. 'ואפשר שהטעה את המחמירים לשון הרב זצ"ל בספר המצוות', זה הרמב"ם שכתב – 'וזה לשונו 'ודע כי החתן עצמו מוזהר מלצאת מביתו בסחורה כל שנתו' עד כאן. ושיבוש הוא שנפל בספרים, אפשר מן המעתיק בלשון עכו"ם או ממעתיק הספר' - מה זאת אומרת, אומר כאן הרדב"ז, ספר המצוות נכתב באיזו שפה? בערבית. הוא אומר המתרגם לא תרגם טוב – אז אפשר לפתוח את המקור הערבית ולראות. אז הוא אומר או שיש שיבוש בתרגום או שמישהו הכניס את זה אחר כך, בשלב מאוחר יותר. אני חושב שההסתכלות, המשקפיים של שתי הדעות השונות בראשונים הן משקפיים כאלו - יש משקפיים שלוקחות את ההלכה הזו להלכות מלחמה כמו הרדב"ז. הרדב"ז בא ואומר תסלח לי, אני מעניין אותי כאן הלכות מלחמה וזה הציווי. הציווי זה עניינים של מלחמה. יש כאן ציווי, האם אנחנו מסתכלים על הדבר הזה ואנחנו יכולים להוציא אותו למלחמה? היה נגיד ספר פטורים של הצבא - זה רשום שם. אל תיקח אותי למקומות אחרים.

אני חושב שהרמב"ם מסתכל על זה במשקפיים אחרות. הרמב"ם ההסתכלות שלו זה דיני נישואין. אומר הרמב"ם, איפה זה כתוב בתורה? זה כתוב בתורה בהלכות צבא שמופיעות בסוף פרשת כי תצא או בפרשת כי תבוא? זה לא כתוב שם בכלל. איפה זה כתוב בתורה? בעניין נישואין. אז איפה אני מסתכל? אני לא מסתכל על זה במשקפיים של הרשויות, אלא אני מסתכל על זה במשקפיים של

⁴ מקור מספר 18, שו"ת הרדב"ז, א' סימן רל"ח.

הרב ידידיה הכהן – סוגיות גמרא אקטואליות - "לא יצא בצבא"

המשפחה. אדוני, כמו שאתה צריך לקדש אישה עם טבעת, וכמו שאתה צריך שבע ברכות וכמו שאתה צריך כל מיני דינים של הנישואין וחתונה וחופה וכו', ככה גם צריך להיות שנה בבית. ואל תחפש לצאת. הדוגמה שהתורה נותנת שם זה שלא יוצאים בצבא, בסדר, כי זו אולי הדוגמה הנכונה מבחינתם. אבל מבחינתי אומר הרמב"ם, סליחה, אני מסתכל על זה כשייך להלכות נישואין. ומה זה משנה אם יוצא לצבא או יוצא לסחורה? אדוני אתה צריך להישאר בבית לבנות את החיים המשותפים שלכם. אני חושב שככה צריך להסתכל על זה.

ש: אתה יכול לחלק ולומר שההבדל בין שו"תים מסוימים, כמו בין הרמב"ם לרדב"ז, זה בגלל שהם דיברו על תקופות אחרות – למשל ידוע שאח של הרמב"ם נהרג במסע של סחורה. אז אולי זו הסיבה שהרמב"ם מוסיף את האיסור לצאת לסחורה, הוא אומר שגם מזה צריך להיזהר.

ת: אני חושב שצריך להסתכל על זה בצורה מאוד זהירה. זו גישה מחקרית שצריך מאוד להיזהר ממנה. צריך זהירות בדבר הזה כי במחקר יש נטייה למצוא מקל ולהגיד זה המטה של משה רבנו. אני לוקח על דרך של הגזמה. מה אני מתכוון? צריך לראות לגופו של עניין מה כתוב. אז אני מסתכל לגופו של מקור. לא אמרתי הרדב"ז אומר כך בגלל תקופה כזו או אחרת.

רק נסיים את הרדב"ז 'אבל לצרכי עצמו למה לא יצא? להרוויח, לשמח את אשתו – אם שאין לו מה יאכל אין לך עצב גדול מזה'. הוא אומר, כשהאישה יושבת ואין לה מה לאכול אין לה עצב יותר גדול מזה, ולהיפך.

בואו נראה את התשובה של הרב גורן, לא נספיק את כולה, נראה את השאלה וחלק קטן מהתשובה – התשובה נמצאת בספר שלו 'משיב מלחמה'⁵, ספר בעל שלושה כרכים שבהם הרב גורן דן בהמון שאלות שהתעוררו לו בתקופת השירות הצבאי שלו. שאלו אותו כך 'מה הגדר של מצוות 'נקי יהיה לביתו שנה אחת'? האם אסור לנושא אישה להיכנס למסגרת הצבא בשנה הראשונה, ובאם הוא נמצא במסגרת צבאית מלפני כן האם עליו לעשות מאמצים להשתחרר ממנה? שאלה ראשונה שואלים אותו, אדם התחתן, עכשיו הגיע צו הגיוס הביתה - האם הוא צריך לדחות את צו הגיוס עד אחרי השנה, לבקש, או אפילו מוטל על רשויות הצבא – זו שאלה ראשונה. שאלה שנייה, הוא כבר נמצא במסגרת צבאית והוא התחתן בתוך הצבא. האם הוא צריך לעשות מאמצים להשתחרר ממנה? כגון חייל בצבא קבע שהחווה שלו מסתיים סמוך, או בתוך השנה הראשונה לנישואיו, האם מותר לו להאריך את החווה? כמו כן האם יש לחלק בין שירות שהחייל בא לעתים רחוקות הביתה לבין שירות שהחייל נמצא בביתו כל ערב?

⁵ מקור, הרב שלמה גורן, משיב מלחמה ב', עמ' ת"מ-תנ"א.

הרב ידידיה הכהן – סוגיות גמרא אקטואליות - "לא יצא בצבא"

אז הרב גורן דן בכל הפוסקים שאנחנו אמרנו – בואו נראה את הסיכום של התשובה שלו. 'והנה כל האמור כאן אינו אלא בשירות חובה מטעם העיר והמדינה, בין שהוא שירות צבאי, בין שהוא שירות אזרחי הנעשה בכפייה, ואז אסור לו לצאת לכך גם מרצונו הטוב כמו שכתב הרדב"ז. שלא יצא זאת התשובה שאנחנו ראינו, 'שלא יצא לאחד הדברים שכופין את הרבים לצאת ואם ירצה הוא לצאת עובר בלאו ועשה'. אבל בשירות שאינו מבוצע בכפייה לדעת הרדב"ז. וכעת יש לשאול ביחס לשירות בצבא קבע מאחר והשירות הוא כזה שהוא נעשה מתוך חובה וכופין את הרבים לצאת, ואזי כלומר השירות הכללי הוא שירות חובה, אבל החייל עצמו 'ואזי למרות שאיש צבא קבע חותם על כך מרצונו הטוב האם עובר על כך על לאו ועשה, כמו שכתב גם הרדב"ז, או שמא מאחר וזה נעשה מרצונו לפרנסתו ולהנאת ביתו, גם אם השירות בדרך כלל נעשה כחובה, אין בזה איסור, שהרי כך נימק הרדב"ז את ההיתר של יציאה לסחורה כלשונו: 'אבל שלא ילך בסחורתו לתועלתו אין זה בכלל מה שראינו קודם, וכי אם אין לו אומנות אלא זה ימות ברעב או ישאל על הפתחים! מה ההיגיון בזה? 'ולפי זה שירות בצבא קבע מאחר שנעשה לטובתו ולתועלת ביתו, אין בזה משום איסור "לא יצא בצבא" לדעת הרדב"ז. אלא שיתכן שבכגון זה צריך רשות מן האישה אם היא תסכים ותותר, ולמרות שהויתור של האישה אינה מועיל לדעת החינוך בלשון ראשון' – זוכרים שבהתחלה ספר החינוך אומר שאישה לא יכולה למחול על הזכות הזו, 'כאן שהשירות מרצונו לתועלתו... כעין יציאה לסחורה מועילה הסכמת אשתו, כדי שלא לעבור על כך על "ולא יצא בצבא"'. זהו לדעת הרדב"ז, אבל לשיטת הרמב"ם וסיעתו שאסור גם לסחורה כמו שיבורר להלן ממילא גם על שירות בצבא קבע חל האיסור'.

בואו נדלג למסקנות. 'האיסור "לא יצא בצבא" החל על גיוס חובה בשנה ראשונה הוא רק כאשר נשא אישה לפני כניסתו לצבא. אבל אם נשא אישה בהיותו כבר בצבא, אין איסור זה חל על הצבא. כלומר, ללדעת הרב גורן אדם שמתחתן ומקבל צו גיוס צריך ללכת לצבא ולבקש דחייה של צו הגיוס עד לאחר שנת הנישואין הראשונה. 'ב. החתן עצמו מצווה גם במקרה זה על המצווה "נקי יהיה לביתו שנה אחת". ולכן אם הוא משרת ביחידת שדה שלא יוכל ללון בביתו לילות רבים צריך לבקש חופש מהצבא למשך שנה ראשונה, אבל כל שאינו יכול לקבל חופש או להשתחרר אינו צריך לדחות את נישואיו במצב זה'. כלומר, הוא אומר, אדם צריך לבקש והצבא רוב הפעמים נעתר בזה, לחייל נשוי שמשרת ביחידת שדה ללכת ליחידה עורפית וכך הוא יוכל כל יום לחזור הביתה. 'ג. האיסור "לא יצא בצבא" חל גם על הרשות המגייסת וגם על החתן עצמו כאשר הוא מתגייס מרצונו הטוב תוך השנה הראשונה לנישואיו לפי דעת הרמב"ם וסיעתו. אבל האיסור "ולא יעבר ללכל דבר" חל גם על גיוס אישי לשירותים אזרחיים של צרכי העיר והמדינה, כל שהשירות מחייב יציאה מהבית לזמן ארוך. ולדעת הרמב"ם אין לגייסו אפילו לזמן קצר, ולא להטיל עליו כל חובות הכרוכות עם ביטחון

הרב ידידיה הכהן – סוגיות גמרא אקטואליות - "לא יצא בצבא"

ושמירה, אלא אם כן הוחלט על גיוס מצווה, שזה כמובן לא דיברנו, מה שנקרא 'צו שמונה', שהכל יוצאים אפילו חתן מחדרו וכלה מחופתה. 'ה'. שירות בצבא קבע דומה לשירות אזרחי למטרת פרנסה בכל הנוגע לאיסור של "לא יצא בצבא". לדעת הרדב"ז מאחר והוא שירות לא בכפייה אלא מרצונו החופשי למטרת פרנסה אין זה נכלל באיסור של "לא יצא בצבא" ו"ולא יעבור". כלומר, הוא כל פעם אומר, חבר'ה, זו מחלוקת רמב"ם ורדב"ז – לפי הרמב"ם אסור, לפי הרדב"ז מותר, תעשה מה שאתה חושב. הוא מסייג את זה והוא אומר – 'ו'. בעל מקצוע צבאי מיוחד שהוא חיוני לצבא, נידון שירותו בזמנים רגילים כשירות בזמן מלחמת מצווה'. אם הצבא אומר לך תשמע, אתה חיוני לי – לא חייל רגיל, מדובר בחייל שבאמת חיוני לצבא. יש תפקידים כאלו בפיתוח, במודיעין - אנשים מאוד מאוד ייחודיים, שהצבא אומר אני צריך אתכם 'מאחר ותפקידי הביטחון וההגנה נידונים תמיד כמלחמת מצווה לכן מותר הוא לשרת בכל התנאים, גם בשנה הראשונה לנישואיו. ז. ויתור האישה על זכויותיה בדבר איסור יציאת בעלה לשירותים צבאיים או אזרחיים תוך השנה הראשונה לנישואין תלוי במחלוקת בין הפוסקים ורק בשעת הדחק, כשאין אפשרות אחרת, אפשר לסמוך על ויתורה ומחילתה כדי לצאת'. כלומר, הוא אומר, יש בזה מחלוקת ולכן עדיף להישאר קרוב לבית בזמן השנה הראשונה לנישואין. 'ח. יציאת הבעל לסחורה לדרך רחוקה תוך השנה הראשונה לנישואיו תלוי במחלוקת הפוסקים, לדעת הרמב"ם בספר המצוות אסור ולדעת ראשונים האחרים מותר'.

אז אם כן אנחנו נסכם שאנחנו ראינו כאן ויכוח – יש לנו את האיסור המקורי, ולאחר מכן אנחנו ראינו לאו של "לא יצא בצבא", ויש ויכוח בין הרמב"ם שסובר שהאיסור הזה כולל גם יציאה לעבודה או יציאה לסחורה, לבין דעה אחרת בראשונים, דעת הרדב"ז, שאומר לא, סליחה, הדבר הזה הוא רק איסור מלחמה, וגם מדובר על מלחמת רשות שאין איזה מצב של גיוס חירום, אלא מלחמה שהיא רשות, אבל לסחורה לא צריך מחילה ואין שום בעיה בעניין הזה.